

Ingenjörer vinner mark i Nobelland (NY TEKNIK 30 September 2015)

Det har blivit lättare för en ingenjör att få Nobelpriset. Bakom ligger trenden mot tillämpad forskning. - Trendbrottet kom med priset för den integrerade kretsen, säger Nobelprisexperten Anders Bárány.

I nästa vecka får vi veta vilka som kniper världens mest åtråvärda vetenskapliga pris: Nobelprisen. Från Kungliga Vetenskapsakademiens vackra lokaler ringer akademins ständige sekreterare upp årets mottagare i fysik och kemi. Här har de vaskats fram i konkurrens med hundratals andra briljanta forskare.

Men om IVA - Ingenjörsvetenskapsakademien - hade funnits år 1895 när industrialisten och ingenjören Alfred Nobel skrev sitt sista testamente, hade samtalet kanske kommit från en annan akademi.

- Då tror jag att Ingenjörssakademien, IVA, hade blivit ombedda att dela ut både fysik- och kemiprisen. För även om Alfred Nobel gillade grundforskning så var han till 99,9 procent en ingenjör, konstaterar Anders Bárány.

Det innebär inte att han själv skulle vilja flytta det även om det var möjligt.

- Nej, verkligen inte. Jag tycker att akademien i dag uppfyller Alfred Nobels vilja på ett bra sätt. Under 26 års tid har Anders Bárány deltagit i arbetet med att sälla fram Nobelpristagare i fysik. Sedan tio år tillbaka tillhör han klassen med 40 professorer som snart ska enas om vem eller vilka som ska föreslås att få årets fysikpris. Under många år var han också medarbetare på Nobelmuseet och anses allmänt som en av Sveriges främsta Nobelprisexperter.

Har vad som prisats förändrats något under tiden?

- Ja, en markant förändring som har skett sedan sekelskiftet är förskjutningen från nästan bara grundforskning till tillämpad forskning. Trendbrottet kom år 2000 när Jack Kilby fick Nobelpriset för att ha uppfunnit den integrerade kretsen. Jack Kilby var ingen fysiker i klassisk betydelse, han var en ingenjör som jobbade med lödkolven hos Texas Instruments. När man ringde upp för att meddela att han fått priset var hans första reaktion att han inte trodde att man gav det åt ingenjörer.

- Sedan Jack Kilby finns det flera stycken Nobelpris som är mycket ingenjörsbetonade. Anders Báránys personliga åsikt är att förskjutningen mot tillämpad forskning är bra. Men den speglar också vilken typ av forskning de som sitter i Nobelkommitéerna ägnar sig åt, något som i sin tur beror på hur forskningsfinansieringen i samhället ser ut.

Ett avsteg från trenden var 2013 års Nobelpris i fysik. Då fick britten Peter Higgs och belgaren François Englert Nobelpriset för de teoretiska beräkningar som förutsade existensen av den så kallade Higgs-bosonen. Den hittades till sist vid partikelfysiklaboratoriet Cern. Men Cern blev utan pris, trots att de fanns med i prismotiveringen. Att det var frågan ifall Cern skulle få pris eller inte som gjorde att tillkännagivandet sköts upp kvart för kvart i en timma rådde det ingen tvekan om bland medier, däribland Ny Teknik, som väntade på platsen. Det bekräftade också Anders Bárány i ett radioinslag samma dag. Något som i sin tur gjorde att han blev utskälld av presidiet vid Vetenskapsakademien och omskriven i media.

- Själv anser jag att det var en storm i ett vattenglas. Det var ju så självklart att man hade diskuterat just den här frågan, säger Anders Bárány. Men hur orättvis händelsen än känns lägger den inte sordin över glädjen att få arbeta med

Nobelpriset.

- Det har varit en ynnest att få jobba med Nobelpriset. Det gäller såväl inom Vetenskapsakademien, Nobelmuseet, Nobelkommittén samt i Lindau där Nobelpristagare varje år möter unga forskare och studenter. Det är inspirerande på väldigt många sätt.

Du har mött väldigt många Nobelpristagare. Finns det någon egenskap som förenar dem?

- Nyfikenhet utmärker dem alla. Det gäller såväl fysiker som kemister och medicinare.

Har du något råd till dem som siktar på att bli en Nobelpristagare?

-Att göra sin post-doc hos någon som befinner sig vid forskningsfronten. Tidigare Nobelpristagare har ofta fått pengar för att bygga upp kreativa och spännande forskningsmiljöer kring sig.

ULLA KARLSSON-OTTOSSON, 08-796 6646

ulla.karlsson-ottosson@nyteknik.se